

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbeu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonédia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, séu prin posta
séu prin domnii co-
lectori.

Nr. 19.

Brasiovu 1. Octomvre 1875.

Anulu VIII.

Sumariu: Cuventulu vicepres. asoc. Iac. Bologa la deschiderea adun. gener. in Reghinu. — Procesu verbale alu adun. gen. — Documente historice din 1848 et 1849. (Urmare.) — Despre unele midiulóce, care ar' poté ameliorá starea materiala a poporului romanu. — Procesu verbalu.

Cuventulu vicepresiedintelui asociatiunei Iacobu Bologa la deschiderea adunarei generale in Reghinu

la 17/29 Augustu 1875.

Stralucita adunare!

Onorabililoru domni si frati!

A dou'a ora amu inalta onóre, de a deschide si de a conduce in cualitatea mea de vice-presiedinte adunarea generale ordinaria a „Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.“

A dou'a óra palpitandu mi se inaltia peptulu de fala, cà me vedu in fruntea unei adunari atatu de stralucite si de o misiune atatu de importanta, atatu de sublima: in fruntea atatoru destinsi barbati, atatoru romani coadunati, cà se lucreze, si asia se promoveze adeveratulu bine comunu: literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Dar a dou'a ora mi se si sfasie anim'a de dorere, cà nu „celu antaiu chiamatu,“ ci eu amu trebuitu prima data, si trebue se ocupu acum, secunda óra, locul acesta.

Simtiamu aduncu si prea dorerosu absentarea prea demnului nostru presiedinte, a Escellentiei Sale, Domnului Baronu Lad. Basiliu Popu dela adunarea nostra generala din Fagarasiu; affaiu inse alinarea dorerei de atunci — multiamita a totu-poternicului D-dieu! — in deplin'a lui reinsanatosiare, si in ulterior'a conducere a asoc. nostre prin trensulu.

Ce, si cum simtiu acum, candu sciti cu totii cà — numitulu, omulu celu mai nobilu, romanulu celu mai bravu, conducatoriulu nostru celu mai sinceru si mai devotatu, nu mai este; ce si cum simtiu acum, dupace crud'a mórte ne-a rapitu in decursulu acestui prea fatalu anu pre celu mai bunu frate alu nostru, ne-a despoiatu de bucuri'a si mangaierea, cu carea-lu salutamu totu-déun'a si cu mandria in fruntea nóstra, si ne-a luat possibilitya, de a mai profitá de prea intiepletele lui consilia si manuduceri in nisuintiele si luptele nóstre culturali; ce simtiu acum, nu e alt'a decatu ceea ce simte totu romanulu cunosicatoriu de benevoitorii lui cei adeverati, ce simte — asia credu si mi permitu a constatá — intréga acésta adunare stralucita: simtiu o dorere nemargi-

nita, imensa, o dorere, carea me inéca in lacrimi si suspinuri, si 'mi iá chiaru si poterea, de a ve spune, catu de aduncu, catu de amaru a strabatutu ea anim'a mea!

Daru se damu, domniloru, cursu liberu torentelului de lacrimi si se lasamu, cà desecarea loru totale se ne incruste mai antaiu ranele, ce ne infipse perderea aceast'a consternatoria, apoi numai se ne smulgemu din amortial'a, in carea amu cadiutu?! Se plangemu — avendu intr'adeveru dupa cine plange! — se plangemu numai neincetatu, domniloru, séu — se admoniamu insine; si se cautamu a ne consolá incatuvu si in órecareva modu inca la tempu, se cautamu a ne stemperá dorerile inainte de a fi consumati prin ele?!

Se facemu cea din urma, domniloru, recunoscundu, cà fia-care dintre noi, toti noi avemu inca de a impliní datorintie sante catra patria si natiunea nóstra. Avemu inca de a conlucrá fia-care dupa poterile sale — la prosperarea si fericirea patriei si natiunei nóstre. Se ne conservamu interesului publicu si celui specialu romanu, cautandu-ne alinarea doreriloru prea adunci acum, inca inainte de a devení invinsi prin ele, se ni-o cautamu — in credinti'a nóstra cea crestinésca.

Se credemu domniloru si fratiloru! ca matutinelulu luceaferu romanu, dupa care ne tanguimu si jelimu, a cadiutu de cadiutu, daru nu va trece nici odata in intunecime, pentru cà radiele respandite si remase de elu, nu se voru stenge nici odata, ci ne voru stralucí deapururea.

Se credemu, cà adormitululu nostru frate prea iubitulu a disparutu dintre noi numai materialmente, inse spiritualmente — cu nobilulu seu sufletu clarificatu — va fi pururea cu noi, si intre noi.

Se credemu, cà intact'a lui viétia, activitatea lui neintrerupta, caracterulu lui celu firmu, solidu si curatu in tóta privinti'a, nemarginita-i incredere in poterile proprii si intr'ale natiunei sale, perseveranti'a-i neclatita pre langa totu ce e bunu si frumosu in comunu, si ce e necesariu si salutariu natiunei sale, pre care o iubiea din tóte poterile si din adunculu sufletulu seu, luptele lui cele energice si resolute in tóte directiunile si pe tóte terenele ocupate de na-

tiunea romana, si victoriile reportate de elu in favoarea si spre mangaierea acestei natiuni, se credemu, — dicu — cá tóte acestea rare virtuti ale adormitului nostru frate au strabatutu la cunoscienti'a si la anim'a celoru mai multi romani, caror'a voru servi ele cá totu atatea modele, demne de imitatu, cá totu atati lusecaferi conducatori la perfectionarea si fericirea némului nostru.

Se ne aducemu amente de cuvintele, cu care a deschisu elu prim'a adunare generala condusa de catra densulu, a VIII. din Armenopole, dicundu cá se aduna flórea natiunei romane „cá se se consulte despre midiulócele inaintarei culturai poporului si prin urmare a fericirii patriei;“ si se ne reinprospetamu acelea cuvinte, si marturisindu se credemu, ca semburele loru a caditu pre pamentu bunu, a prinsu radecini adunci si a adusu deja si va aduce si de aci incolo cele mai bune fructe pentru iubitul nostru poporu si pentru scump'a nóstra patria.

Se nu damu uitarei nici odata memorabil'a-i recunóscere, exprimata la a IX. adunare generala din Siomcut'a mare, dupa carea „s'a asociatu puterea intelectuale cu puterea materiale a natiunei nóstre pentru a respandí lumina la poporu;“ se nu uitamu acestu enunciamentu, ci se credemu, cá numai prin continuarea lucrarei conforme sensului lui vomu putea eluptá ceea-ce atatu de ferbinte dorimu, vomu face posibilu perfectionarea nóstra si a poporului nostru.

Se repetimu de cate ori numai vomu poté semnificativele lui cuvinte dela a X. adunare generala din Naseudu: „Suntemu restrinsi singuru, numai la acésta asociatiune. Acésta impregiurare inse — se ne inbarbateze mai multu la lucrare intrunita pentru ajungerea scopurilor asociatiunei, cari suntu literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, — factorii cei mai potenti ai inaintarei si prosperarei, precumu si ai esistentiei nationale;“ se devina ale nóstre convingerile acestea salutarie, exprimate din partea adormitului nostru frate, se le asiguramu suficientu, de ajunsu locu in animele nóstre, si se credemu domniloru si fratiloru, cá avendu-le si noi, si lucrandu conformu loru, nime si nimic'a nu ne va poté impedecá dela ajungerea tientei ferbinte dorite, dela asigurarea esistentiei nóstre nationale.

Vomu sustiené, vomu conservá acésta institutiune a nóstra cá lumin'a ochiloru nostri si prin realisatele ei scopuri ne vomu asigurá fora nici o indoiéla esistenti'a nóstra nationale, la carea ne indreptatiesce natur'a, si de carea ne despóie obscuritatea, nescienti'a, necultur'a.

Se constatamu si noi cum a constatatu elu cu bucuria la a XII. adunare generala din Sabesiu, cá, „cátu de tare s'a latitu si s'a intaritu simpathi'a — — cátra asociatiunea transilvana, nu numai la barbatii natiunei nóstre, ci si la secsulu celu fru-

mosu,“ si se credemu, cá acésta simpathia va cresce necurmatu si incuibandu-se in animile tuturoru romaniloru, va revindicá acestor'a demnitatea si védi'a nationala, de carea au neaparata trebuintia.

Se marturisimu si noi, cum marturisi elu la a XIII. adunare generala, acum unu aanu, in Dev'a, cá, „idei'a infiintari asociatiunei transilvane romane nu numai e marétia, dar' pre aceea trebuie se o consideramu cá o inspiratiune divina, purcésa din ingrigire parintésca, de a nu dá perirei unu poporu alesu,“ si se credemu, cá bunulu D-dieu ne va ajutá, vomu reési: pentru-cá — dupa ultimele lui cuvinte, rostite totu cu aceea ocaziune, — „cu totii numai unu interesu, numai unu scopu avemu, — — — nici diversitatea opiniuniloru politice, nici a confesiuniloru religiose nu ne póte desbiná, nu ne póte abate dela promovérea scopului, ce ni l'am propusu.“ Vomu reusi asia dar' de siguru lucrandu in co'ntielegere si consentire fratiésca si din tote poterile nóstre.

Se credemu in fine domniloru si fratiloru inca si aceea, ca si fragedii surcei esiti din sangele adoratului nostru frate adormitu si crescuti cu mintea si intieptiunea lui cea rara in deplina cunoscencia despre ceea ce suntu si ce au se remana, voru calcá si voru amblá pre cararile oblite de scumpulu loru parente, ale carui maretie fapte imitandu si sever-sindu, voru devení demni de elu, mangaiere sufletului lui si fal'a romanismului.

Tóte acestea au se ne consoleze, domniloru, de óre-ce considerandu-le dupa cuviintia, trebuie se credemu, ba se fimu convinsi, ca prin ele traiesce inca si va traí totu-déun'a fratele nostru prea iubit, pentru-ca cuvintele lui ne voru indemná, faptele lui ne voru atrage spre promovérea adeveratului nostru interesu comunu, spre perfectionarea romaniloru omnilateralu, ér' noi i vomu pastrá si i vomu propagá dulcea memoria din generatiune in generatiune.

La apromissiunea acestora invitandu-ve fratiesce domniloru, salutu cordialmente pe acei frati ai nostri, cari ne-au chiamatu. ne-au acceptatu si ne-au primitu cu atata caldura fratiesca in loculu, unde inca la anulu 1849 a pusu fundamentu familiei sale fericitulu nostru presiedinte, si unde acum, la anulu 1875 — prea tristu pentru noi! — s'au depusu pentru eternulu repausu partile lui pamentesci, salutu pre fratii Reghineni cu celu mai fratiescu: „bene v'am aflu!“ ér' pre ceilalti buni frati romani, cari din tóte partile tierei a-ti alergatu incóce, cá se conlucrati la resolverea importantei probleme a asociatiunei transilvane romane, ve salutu cu celu mai caldurosu: „bene a-ti venitu“ fratiloru! apoi invitu pre membrii asociatiunei la lucru, pentru care deschidu siedinti'a adunarei generale ordinare a XIV.

ad Nr. 215, 1875.

Procesu verbale

susceputu despre siedinti'a I., ce adunarea generala a „asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu“ o tienù in 29 Augustu 1875 la Reghinulu sasescu, in redutulu opidului.

I. Conformu programei % statorite de comitetu pentru ordinea lucrariilor adunarei si publicate prin diarie, membrii „asociatiunei“ Domineca in 29. Augustu la 8 óre deminèti'a adstetera cultului divin, ér' dupa finirea acestuia la 9 1/2 óre, adunandu-se in localulu destinat pentru siedintie, prin un'a deputatiune de 5 insi invita pre ilustr. d. vice-presiedinte Iacobu Bolog'a la adunare.

Vice-presiedintele infacisianduse, in curendu si intre viie strigari de „se traiésca“ ocupandu scaunulu presidiale. deschide adunarea cu un'a cuventare meduósa si retrospectiva asupr'a rezultatelor obtinute prin „asociatiune“ desclinitu in anii ultimi ai vietii sale, pre candu stá in fruntei neuitatulu mare barbatu romanu Br. Lad. Basiliu Popu, ale carui staruintie puse si merite castigate in giurulu acestui asiediementu culturale romanu cu ochii scaldati in lacrimi le enumera, si da viia espressione dorerei generali a natiunei romane dein acésta patria pentru perderea prea fidelului si nemuritoriului seu fiu.

Adunarea asculta cu adunca miscare sufletésca cuventulu vice-presiedintelui, éru mai alesu ultimele lui pasagie in semnu de veneratiune catra marele defunctu le asculta standu, si decide, cá insemnat'a cuventare se se acluda la acestu protocolu.

II. Luandu cuventulu membrulu M. Orbonasiu, saluta in termini caldurosi pre comitetulu „asociatiunei“, catu si pre ceilalti membrii presenti, aratandu in cuventarea sa bene simtita salutari'a nisuintia a acestui institutu culturale romanu de a respandí radiiele fericitórie ale culturai in acea clase a natiunei romane, carea, desí de catra multi este nebagata in séma, forméza inse temeli'a si asia dicundu radacin'a, dein carea se inaltia pomposulu si ramuritul arbore alu unei nationalitati; dreptu ce membriloru „asociat.“ conveniti la adunarea generala presente, cá unoru pioneri fideli ai luminarei poporului, le rostesc in numele locuitorilor dein Reghinu si tienutu unu cordiale „bene ati venitu.“

Adunarea asculta cu meritata atentiune cuventulu bene simtitu, si consimtiementulu seu si-lu arata prin viie manifestari de placere.

III. Presidiulu continua a persólve tributulu recunoscíntiei aceluor membrii ai „asociatiunei“, cari in decursulu anului acestuia se mutara din viétia memorandu anume: pre membrulu ordinariu Greg. Chif'a, cap. gr. cat. in Clusiu; pre membrulu ordinariu Ioanu Titie, jude la Trib. reg. in Desiu, carele face si la mórte-si legate pre séma „asociatiunei“ si a fondului academiei romane; pre m. o. Ioanu Galianu, par. gr. cath. in T. Szarvad, carele testá „asociatiunei“ intrég'a mass'a de avere remasa dupa den-

sulu; pre m. o. Iordache Davidu, negutiatoriu in Brasiovu, pre m. or. Nicolau Gaetanariu, comerciantu in Brasiovu, si pre m. ord. dr. Nicolau Ganescu, medicu in Brasiovu. Presidiulu intonandu zelulu nationale patrioticeu alu acestoru conmembrii repausati, le rostesc un'a „eterna fia amentirea loru;“ ér' adunarea prin sculare 'si arata consimtiementulu seu la cele rostite si participarea la doliulu pentru perderea fratiloru sei conmembri.

IV. Presidiulu provóca adunarea se procéda la alegerea a trei notari pentru ducerea agendelu scripturali ale adunarei, si dupa un'a lista emanata dein un'a cointielegere de mai nainte a mai multoru membrii ai adunarei, propune: éru adunarea aclama de notari pre dr. Greg. Silasi, Patriciu Barbu si dr. C. Moisilu.

V. Fiendu astu-modu biroulu adunarei constituitu, vice-presiedintele in cateva cuvinte bene acomodate renoiesce memori'a repausatului presiedinte si invita pre membrii presenti, cá intrerumpendu siedinti'a se mérga in corpore la mormentulu lui, spre a luá parte la parastasulu tienendu intru pi'a amen-tire a inaltului defunctu.

Adunarea urmédia cu promptétia acestei provocari, de a asiste actului de pietate si reverintia catra fostulu si neuitatulu seu presiedinte.

VI. Dupa parastasu, asumendu-se firulu siedintiei, presidiulu provóca pre secretariulu comitetului I. V. Rusu, se dea cetire raportului seu despre activitatea asociatiunei in decursulu anului 187 4/5, pre carele adunarea 'lu asculta cu incordata atentiune, si decide, cá dein caus'a mai multoru propuneri coprense in acelu raportu, se se dea spre raportare comissiunei alegunde pentru motiuni.

VII. In legatura cu raportulu secretariale presidiulu face a se cetí un'a telegrama dela 7 insi din Clusiu, carea intre altele cere esecutarea cunoscuteluor propuneri ale membrului L. Vaid'a, facute inca in adunarea generala dela Gherl'a.

Se decide a se transpune si acésta telegrama comissiunei memorate sub p. VI.

VIII. Cassariulu Cost. Stezariu cetesc raportulu seu privitoriu la bilantiulu veniteloru si speseluor anualu, si arata starea materiale a „asociatiunei“ preste totu, carele adunarea hotaresce se se transpuna spre cercetare comissiunei alegunde spre acestu scopu.

IX. Presidiulu predá notariulu dr. Silasi spre cetire un'a recercare din partea literatului mag. Alecsiu Iacob archivariu de statu in Pest'a privitória la 2 opuri ale lui, ce tractá despre vechiele referintie publico-sociali ale locuitorilor dein fondulu reg. Notariulu Silasi opinéza, cá aru fi consultu, cá memorat'a recercare fora cetire se se predea comissiunei pentru motiunii spre referada in siedinti'a de mane.

Se accépta.

X. Presidiulu arata, cá bibliotecariulu „asociatiunei“ I. Cretiu pentru indispositiune corporale nu se potí infaciosiá la adunare, raportulu inse despre

starea bibliotecii l'a substernutu, carele in locul bibliotecariului l'u lege secretariului II.

Dein raportu resulta, ca in decursulu acestui anu se mai procurara pre sem'a bibliotecii „asociatiunei“ 102 opuri si manuscrite in 170 tomuri, si se legara 21 carti; donate capeta bibliotec'a 65 opuri in 137 tomuri, asia catu bibliotec'a asociatiunei representa adi in totalu 1498 opuri in 2805 tomuri; afora de acestea 60 diarie; eru colectiunea numismatica, mineralogica si de anticitati se urca in anulu acesta dela 48 bucati la 70; in fine dein diariile vechi rom. bibliotec'a conformu conclusului dela Dev'a inca a inceputu a procura unele.

Raportulu perlesu se ia spre placuta scientia si se alatura la acestu protocolu.

IX. Presidiulu pune la ordine alegerea celoru 4 comisiuni necesarie, si dupa un'a lista compusa previe de mai multi membrii si prezentata presidiului ca dorentia a adunarei in privinta celoru candidandi; presedintele propune, eru adunarea prin aclamatiune alege

a) in comisiunea pentru cercetarea socoteloru cassei „asociatiunei“ pre membrii: Marcu Cetatianu, Ioanu Marinoviciu si Eugeniu Crisanu.

b) in comisiunea pentru conscrierea membriloru noui si incassarea tacselor pre membrii: Mich. Crisanu, Simeonu Calutiu si George Schiopulu.

c) in comisiunea pentru preliminarea bugetului pre anulu venitoriu pre membrii: Leotinu Popu, Dem. Fagarasianu, G. Manu, Vas. Moldovanu si Ludv. Ciato.

d) in comisiunea pentru cereri si motiuni pre membrii: I. Ialossa, Vis. Romanu, M. Orbonasiu, Eli'a Cincea, dr. Aurel. Isacu, I. Marcianu si V. Ranta, caroru li se predau raportele si actele respective spre raportare in sedinti'a urmatoria.

XII. Din partea presidiului se face aratare, ca dela sub-comitetulu din Sibiiu alu „asociatiunei“ a intratu un'a cerere de coprensu, ca adunarea generala viitoria se se tiena la Sibiiu. In nexu cu discussiunile asupra acestei cereri membrulu G. Manu propune a se roga presidiulu, ca in sedinti'a urmatoria se benevoiesca a pune la ordine mai antaiu momentosa a afacere a alegerei presidentului si fipsarea locului adunarei generali proxime, membrulu Lud. Ciato observa, ca mai antaiu de memoratele agende aru avea se raporteze comisiunile respective anume: comisiunea pentru conscrierea membriloru noui si pentru petitiuni, V. Romanu combina aceste propuneri in 3 puncte, care combinatiune adunarea o si primesce, ca adeca in sedinti'a de mane se raporteze comisiunea despre conscrierea membriloru noui, dupa aceea se vina la ordine alegerea presidentului, in fine, — dupa ce va asculta raportulu comisiunei de petitiuni asupra recercarei sub-comitetului sibianu — se decida asupra locului adunarei generali venitorie.

XIII. Cu acest'a la 2½ ore sedinti'a se inchide,

eru cea urmatoria se pune a se deschide in 30. Augustu la 8 ore a. m.

Incheiatu, perlesu si subscrisu. D. c. m. s.

Presedintele adunarei generali, Notarii adunarei generali,
Iacobu Bolog'a mp. Dr. Gregoriu Silasi mp.
 Dr. Const. Moisilu mp.
 Patriciu P. Barbu mp.

S'au verificatu si subscrisu cu acea adaugere, ca sedinti'a s'a tenuity la Reghinulu sasescu in redutulu nu alu opidului, ci alu Libere Regie Civitatei [S.-Regen.

Michailu Crisanu mp. Marcu Cetatianu mp. Dimitrie Trutia mp. Georgiu Scheopulu mp.

Documente historice din 1848 et 1849.

(Urmare.)

5. Unu manifestu alu imperatului Eerdinandu, de dato 22. Sept. si doue rescripte dein 25. Sept. si 20. Oct. 1848, tiparite la unu locu.

Dein acestea se mai afla multe exemplarie tiparite atatu dupa originalulu nemtiescu, catu si in alte noue limbi ale imperiului. Actulu din 22. e descriere scurta a evenimentelor si amerintiare asupra magiariloru. Celu dein 25. Sept. aduce denumirea generariului comite Franz Lamberg de plenipotent si comandante preste tote trupele stationate in Ungaria. Alu treilea e rescriptulu imperatescu, prin care, in urmarea fiorosei macelari a comitelui Lamberg partrate prin hienele lui Kossuth, diet'a unghuresca se dissolve. Dara actele acestea sunt asia de miserabilu traduse in romanesce, in catu mai multe constructiuni si chiaru passage intregi nu potu fi intielese, fara a tiena si originalulu de inainte; de aceea istoriculu care va vola se le folosésca, va avea se ia amana textulu originale.*) Asia noi crutiamu pe lectori de asemenea tortura, la care nu credemu ca s'aru supune bucurosi nici chiaru criticii cei mai passionati, pentru-ca nu pricepemu ce aru afla de criticatu, candu traductiunea intréga este adeverata satira asupra limbei nostre. Dein nefericire, vomu mai da si preste alte traductiuni rele, unde critic'a va avea ocaziune ampla de a le scarmana, deca va vola. Totusi, ca se nu fimu taxati de prea rigurosi asupra traductiuniloru romanesci care se facea pe acelea tempuri in Vien'a, ca si in Pestea seu in Clusiu, reproducemu ca de proba pentru filologi, numai cateva alinate dein lungulu rescriptu emanatu de dato Olmutiu 20. Octobre, pastramu si ortografi'a, inpreuna cu interpunctiunile, intocma cumu se vede in exemplariulu tiparitu.

„Pecatoasa szlabitsune si orbire a Aduneri, care

*) A se vedé actele acestea si in Romanen der österr. Monarchie in limb'a germana dela pag. 36 inainte. Red.

schau ujtat deregetoria sua, indatē au urmat a poporului de deos celui intradins atitiatu, turbata si vrednica de urá izbugnire; ne leguita si fatiarnica hoterire a obstesti adunari a acelora fapta o au incunurat, cari amariti si de odate ne milosztivi fiind pe solul paci lau omorit.

Legáturile rendului celui bun in tiara ungureasca sunt aproape de rumpere de sávéršitu. O partida mica se inderevniceste pe sine cu patria si natia, ne leguitele sale silnicii cu leguitele a tieri drepturi, shi a nevointieloru sale celora spre stricarea de obste aternátoare apesare, cu a libertati constitutionale supunere a le indentifica. Nu este unealtá, care acasta partide oar socotei rea spre dobendirea scopuriloru sale celoru siesi spre vinderea tieri folositoare. Minciunei, shi inseciuni toate typurile le au desertatu ca incurgerile in drepturile noastre spre care sau involnicitu, cu flamura ne incunjuratei lipsa se le acopere prodiatá care inprotiva celoru mai sfénte a patrii drepturi ne curmatu o urmeaze cu a alipsirei, shi credinti amegitoare fatie se o inpregure, shi predarea cu care se deprinde, cu a primesdii in care patria se aflá ne dreapta pricina se o acopere, care primesdie adevveratu prin acesta partida sau adusu.

Ca o urmare a acestei defaimate intrigue un reboiu ca acela ne amelintie, care ori cum se va intoarce mare ne fericire va aduce pe tiare. Au inceput ura partiedeloru asi cauta sertfa, ca pe densa in pángaritul nume a Patrii, szesi poate lua isbendá, totu felialu a libertatii personale, sub praetextul aperrerii drepturiloru politicesi se injuga. Toate rinduiala ocirmuiri despoticesi se gateste ase scula, shi toata siguritatea bunurilor si a persoanelor ao nimici.

Intru aceasta stare a lucráriloru, care inima noastre cu ce mai mare durere o umple, áceja convingere au trebuit in inima noastre a se destepta, cumca in tiara Ungureasca inpotriva adevveratei libertáti, inpotriva legitimitatei, shi rindului bun, o ostire ca aceja este infintiate, caruja ai pune capetu prin pasnicile mislociri nu este cu putentie. Noi intru urmarea acastea, dupe ce pe mislocitoriul de pace dela Noi trimessu lar fi omoritu in 3 octomvrie a. c. prin a nostru Rescriptu am hotaritu a pune capetu la lucrare Dietii ce páguboase, shi Dieta a o desface, mai incolu la toata ostesimea in tiara unguresce, in Ardeliu, Croatia shi Dalmatia, shi in granitie aflatoare un mai mare povatuitoriu am denumitu, ca cu adjutoriul intrarmatei puteri ce seva afla de lipsa ne leguíteti stari, prin opartide pricinuite se se pune capetu, rezbójul dein leuntru se se incete, shi prin restatornicia pazei dein leuntru constitutionala libertate se se statorniceasca, a rendului bun shi a sigorateti despre toate parte tare temeiu a se misloti se se facá cu putentie. Intru toate acestia aceja convingere amu urmatu, pre cum in contra aceja ne fericiri, cu care aceasta parteida toate Patria o amelintie inainte de toate este de lipsa rendul shi aceja pacsnica stare eo restatornici, fore care a deschiliniteloru

cereri, potte, shi pretinderi despre toate parte statornica indestulire pe calea Constitutionale, nu se poate miesloci etc. etc.“

6. Denumirea betranului baronu Adamu Récsei de ministru presiedente, pentru cá se compuna unu altu ministeriu ungurescu in loculu celui rebellu si dimissionatu. Alaturea rescriptulu regescu, prin care diet'a Ungariei se dissolve, tóte legile nesancionate se annullédia, br. Iellachich e denumitu comandante supremu preste tóte trupele regulate si neregulate dein Ungari'a cu Croati'a si Transilvani'a, legea martiale (Kriegsgesetz) se introduce, prin urmare se interdicu ori-ce adunari publice; acelasiu Iellachich cá banu alu Croatiei primitu érase in gratia, fú denumitu totu-odata si commissariu plenipotentē imperatescu, cá se faca se deréga in numele si in person'a monarchului ori-ce va afla de necesariu.

3. Oct. 1848.

k. n.

Aemtllicher Theil.

Se. Majestät haben durch die in Ungarn vorgefallenen neuesten Ereignisse veranlasst, folgende Beschlüsse gefasst:

Königliche Verordnung.

Ich ernenne meinen F. Z. M. und Kapitänlieutenant der ung. Leibgarde Adam Freiherrn v. Récsey de Récse zu meinem ung. Ministerpräsidenten mit dem Auftrage, ein neues Ministerium zu bilden.

Schönbrunn am 3. Oktober 1848.

Ferdinand m. p.

Adam Récsey m. p.

Königliche Verordnung.

An die Vorsther sämtlicher ung. Jurisdiktionen.

Nachdem vermöge Unseres hier angebogen an den Landtag gerichteten a. g. königlichen Rescriptes das Königreich Ungarn insolange, als die gestörte Ordnung und der Friede nicht zurückgekehrt sein wird, unter die Kriegsgesetze gestellt ist, befehle Ich ihnen, dass sie Unser vorerwähntes kön. Rescript in den bei verschiedenen Jurisdiktionen gebräuchlichen Sprachen bekannt machen lassen, und Ihren ämtlichen Vorgang unter strenger Verantwortung diesemgemäss einrichten.

Schönbrunn, am 4. Oktober 1848.

Ferdinand m. p.

Adam Récsey m. p.

Königliches Rescript.

Wir Ferdinand der Erste, konstitutioneller Kaiser von Oesterreich, König von Ungarn und Böhmen, dieses Namens der V. König der Lombardei und Venedigs, von Dalmatien, Kroatien, Slavonien, Galizien, Lodomerien und Illyrien etc. etc. Grossfürst von Siebenbürgen, so wie allen Nachbarländer, Reichsbaronen, kirchlichen und weltlichen Würdenträger, Ma-

gnaten und Repräsentanten, die auf dem von uns in der k. Freistadt Pest zusammen berufenen Reichstage versammelt sind, Unsern Gruss und Unser Wohlwollen.

Zu Unserem tiefen Schmerz und Entrüstung hat das Repräsentantenhaus sich durch Ludwig Kossuth und seine Anhänger zu grossen Ungesetzlichkeiten verleiten lassen, sogar mehrere ungesetzliche Beschlüsse gegen Unsern k. Willen zum Vollzuge gebracht, und neuerlich gegen die Sendung des von Uns zur Herstellung des Friedens abgeordneten kön. Commissärs Unsern F. M. L. Graf Lamberg, bevor derselbe nur Unsere Vollmacht vorzeigen konnte, am 24. Sept. einen Beschluss gefasst, in Folge dessen dieser Unser k. Commissär von einem wilden Haufen auf öffentlicher Strasse mit Wuth angegriffen und auf die grauensvollste Weise ermordet wurde. Unter diesen Umständen sehen Wir Uns, Unserer k. Pflicht zur Aufrechthaltung der Sicherheit und der Gesetze gemäss, genöthigt, folgende Anordnungen zu treffen, und deren Vollziehung zu befehlen.

1tens. Lösen Wir hiermit den Reichstag auf, so, dass nach Veröffentlichung Unseres gegenwärtigen a. h. Rescriptes derselbe alsogleich seine Sitzungen zu schliessen hat.

2tens. Alle von Uns nicht sanktionirten Beschlüsse und Verordnungen des gegenwärtigen Reichstages erklären Wir für ungesetzlich, ungültig und ohne alle Kraft.

3tens. Unterordnen Wir dem Oberbefehle Unseres Banus von Kroatien, Slavonien und Dalmatien, F. M. L. Josef Baron Jellachich hiemit alle in Ungarn und seinen Nebenländern, sowie in Siebenbürgen liegenden Truppen und bewaffneten Körper von welcher immer Gattung, gleichviel ob diese aus Nationalgardien und Freiwilligen bestehen.

4tens. Bis dahin wo der gestörte Friede und die Ordnung im Lande hergestellt sind, wird das Königreich Ungarn den Kriegsgesetzen unterworfen, daher den betreffenden Behörden die Abhaltung von Komitats-, städtischen oder Distrikts-Congregationen einstweilen eingestellt wird.

5tens. Unser Banus von Kroatien, Slavonien und Dalmatien F. M. L. Josef Baron Jellachich wird hiemit als bevollmächtigter Commissär Unserer k. Majestät abgesendet, und ertheilen Wir ihm volle Macht und Wirksamkeit, damit er im Kreise der vollziehenden Gewalt die Befugnisse ausübe, mit welchen er in gegenwärtigen ausserordentlichen Umständen als Stellvertreter Unserer k. Majestät begleitet ist.

In Folge dieser Unserer a. h. Bevollmächtigung erklären Wir, dass all dasjenige, was der Banus von Kroatien verordnen, verfügen, beschliessen und befehlen wird, als mit Unserer a. h. k. Macht verordnet, verfügt, beschlossen und befohlen anzusehen ist. Daher Wir auch allen kirchlichen Civil- und Militärbehörden, Beamten, Würdenträgern und Bewohnern wess immer Standes und Ranges Unseres König-

reiches Ungarn, Siebenbürgens und aller Nebenländer hiemit a. g. befehlen, dass sie den durch Br. Josef Jellachich als Unseren bevollmächtigten k. Commissär unterschriebenen Befehlen in Allem eben so nachkommen und gehorchen, als sie Unserer k. Majestät zu gehorchen verpflichtet sind.

6tens Insbesondere tragen Wir Unserm k. Commissär auf, darüber zu wachen, dass gegen die Angreifer und Mörder Unseres k. Commissärs Grafen Franz Lamberg, so wie gegen alle Urheber und Theilnehmer an dieser empörenden Schandthat nach der volten Strenge der Gesetze verfahren werde.

7tens. Die übrigen laufenden Geschäfte der Civil-Verwaltung werden einstweilen von dem, den einzelnen Ministerien zugewiesenen Beamten nach Vorschrift der Gesetze geführt werden.

Wie sofort die Einheit der Wahrung und Leitung der gemeinsamen Interessen der Gesamtmonarchie auf bleibende Weise hergestellt, die gleiche Berechtigung aller Nationalitäten für immer gewährleistet, und auf dieser Grundlage die Wechselbeziehungen aller unter Unserer Krone vereinigten Länder und Völker geordnet werden sollen, wird das Geeignete mit Zuziehung von Vertretern aller Theile berathen, und im gesetzlichen Wege festgestellt werden. Gegeben zu Schönbrunn 3. Oktober 1848.

Ferdinand m. p.

Adam Récsy m. p.
Ministerpräsident.

7. Sub acestu Nr. aflamu una epistola dela 6. Sept. (25. Aug.) 1848 a nefericitului professoriu Ios. Maniu (de nascere dela Aiudu, dupa origine dein Brasiovu), in care face cunoscutu dein partea redactiunei „Organului luminarei,“ că dn. canonicu Cipariu a plecatu dela Pesteaa, că adunarea dela Orlatu se amenase pe 10. Sept. n., si alte lucruri indifferente.

8. Tocma pre candu rebellii omorira pe comitatele Lamberg si pre candu imperatulu desfiendiandu tóte legile revolutionarie ale ungureniloru, proclamase legea martiale, representantii scaunului secuiescu alu Murasiului emittu dein capital'a loru Murasieni (Maros-Vásárhely) de dato 5. Oct. catra romani, sasi si magiari proclamatiunea de acilea in limb'a magiara si in cea romanésca, tiparita si impartita in multe exemplarie, prin care provóca la „fraternitate si la alte frase cá acésta; amerintia totu-odata cu cea mai cumplita resbunare, si in aceleasi dile spendiura pe theologulu n. u. Vasilie Popu, filiulu parochului dela comun'a vecina Nasna, precumu se va vedea din altu actu.

„Fratilor Prietinitilor!

„Dupa indelungata servitute, Bunul nostru si iubitoriul de dreptate Imperatu, la rugarea Natiunei magiare, dadu tuturor locuitorilor Tierri ungestri

de mult dorita libertate; si ca dobândita libertate cu mai multa putere se o putem imbracisii, si contopirea fratiloru dintru amendoa Tierile oau bine voitu, si intaritu.

Prin aceasta uniune se asigura dobandita noastra libertate dara — Vaj durere! che libertatea popului — cha adeche totii oameni ori de ce clase, fie slobozi in Tiarra noastra, la unii dintre Domni nule place, vezend che popului slobod mai incolo nu potu porunci, si din sudoare lor mai mult nu se vor hrani, pentru acea, popor pe popor, si Religie pe Religie acitiá, si intaretá; socotim che prin singerosa conlovirea acestora iara 's vor redica despotica sua stapanire peste natiuni, si din nou levor subjuga.

Serbii si Croatii, Romanii si Sasii, cu totu felulu de amagitori sunt insielati toti, intron chip a crede; che libertatea si drepturile ce sunt cu ei fratiesce inpartite lear fi spre stricare, si cumche toate arfi numai insielaciuni pagubitoare — mai virtuos pe concetatiunii nostri Romani si sasii din Ardealu, amagindui a crede: cumche Noi Secui am fi datu mana cu Possessorii nobilimei spre reintemeierea jugului jobagiei mai dinnainte.

Cu astfelu de minciuni sternescu, si acitiá amagitorii popului, pe concetatiunii nostri Romani, si sasii (cari pe dreptu 's temu pierderea slobozaniei dobandite) la vrasba, si la imparechere! ba aceasta frica chiaru si in animile concetatiunilor nostri unguri inche oau verít, ca sesi teama perderea libertatii sale.

Dreptu care noi ne tienem indatorati astu-feliu de clevetiri mincinoase ale reinfinge, si din nemiscata credincie ce avem catra Inalt. Imperatu tuturor a face cunoscutu cumche independintia, ne aternaria Natiuniloru dintru acestea doao Tierri unite, numai cu sustinerea libertatii populului prin uniune intarita, se poate ajunge si dobandi — numai uniunea si libertatea populului, sunt mislocile prin care starea politica a popoaralor dintru aceste doao Tierri unite poate siguru subsista.

In laturi dara cu toate amagiturile nedrepte! in laturi cu toata desmentarea vicleana si cu propus! in laturi cu toate indemnarile de imparechere si singeroase revoltare!! che

Va spunem verde, cumche noi carii partinim uniunea, libertatea popului, si toate Institutiile Tierri magiare de Inalt. Imperat intarite — fera de alegerea natiuniloru, suntem vrasmasi tuturor acelora: carii vor indrazni pe acestu pamentu magiaru, lucra in contra uniunei, libertatii poporului, in contra responsatoriului Ministeriu ungurescu, sau in contra planurilor Tierri magiare — si ne juramu a supra lor cu singerosa izbanda.

Fratieste dara prochiemam pe toti concetatiunii nostri Romani, sasii si unguri; cá punendu de laturi toate amagirile vicleane, si clevetele, bine se socoteasca ce lucra; si cu ce gand, che noi carii partinim uniunea si libertatea populului, nu voimu pe denshi ai asupri, ci mai virtuos in contra a toata inselaciuni

si puterea oamenilor blastamati, cari se straduesc ai pune subt picioarele sale poftim cu toata credintia ai apara, si scuti, se intinda mana ca fratii, si prieteni — se lapede inselatoarele amagitori a viclenilor invrasbitori — Che se stie cumche pone candu vor remanea subt ascultarea de Inalt. Imperat, si de renduelile respondatoriului Ministeriu ungurescu, pone atuncia nimene asuprit nu va fi — iar de cumva lepadand credintia catra Imperatul si Patrie — vor prinde a da privilegiu de imparechere si rescolare, sesi aduche aminte de infricosata izbenda noastra!! acestea cu toata seriozitatea a vi le face cunoscute datorie catra Imperatul si Patria ne tenem. Datu din sedintia Scaunului secuencescu al Murasiului in M. Vasarhelyi 5-a Octob. 1848.

Com.: Toldalagi mp.
Supremu Jude.

Zigismund Szentkirályi mp.
Supremul Notariu.

9. Epistol'a unui june tribunu catra junele clericu Iuliu Petru la Blasiu, in care'i face cunoscutu, intr'o limba pucinu deprinsa, tiraniile secuiloru, atinge si unele afaceri private.

„Onorate Domnule Frate!“

Trista veste ne paste pentru cha Nemesi dela önkéntes sereg care se numesce Huszari lui Hunyodi au vinit cu puterea pe Nyirasteu si tot poporul de acolo sau risipit viner dupa meaz, adeverul lucrului se lumineaza prin parochul Mirasteului care se afla si acum la noj, pe care trebe sel folosim cu acsele care tratiasa prin petecsunea csei din tei mi lei fecut cunoscute, in kit se cine de peteciunea a daolea cu toate inima teas folosite, dare ocir de prindere cse am avut am intorso in vin. Fere cu numele meu spune Ficuratorilor se se folosasca din ladilie Bisericsilor. Vaszlie Moldovan din Kirileu sau dusz la Neseud, Klericul din Cucserde ei dusz la Blas, sau unde o cepeta pe Laurelian sau pe Barnutz. Fiesoru popi din Naszna ei spinzurat Jzoi la 4 csa-szur dupe amez*), pe lunge care toate cunoscute fecute remei Kis Sáros, 4-a Octob. 1848.

Al Fratiei Tuale

Credincios
I. K.

(Va urmá.)

Despre unele midiolóce, care ar poté ameliora starea materiala a poporului romanu.

Onorati Domni si frati!

Mi i-au voia a ve cere indulgentia pentru cateva momente, voindu a tractá unu obiectu, care dupa parerea mea este de mare importantia pentru poporulu romanu. Prin acésta credu totu deodata, cá voiu satisface § 4 din dispositiunile specialu, care le

*) Vedi si actulu Nr. 10.

avemu pentru regularea midiulóceloru, spre ajungerea scopului asociatiunii transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu.

Unu publicistu romanu a exprimat in scurte cuvinte ideile, care voiescu a vi-le comunicá astadi. Cuvintele acelui barbatu sunt urmátorele: „Astep-tati se cunósca Europ'a pe poporulu romanu? Europ'a se va interesá de elu, inse o se se interesedie mai antaiu a sci, care este starea industriei, agriculturiei si a comerциului la noi; . . . atunci, de vomu arata cá am prinsu gustu la sciintie si arte, intr'unu cu-ventu am inceputu a ne cultiva, vomu castiga stim'a si consideratiunea ei.“

Astu-feliu scrie Dn. C. A. Cretulescu intr'unu articulu din Revist'a romana.

Luandu cá punctu de manecare aceste cuvinte, voiu cercá a tractá despre unele midiulóce pentru inaintarea poporului romanu.

Factorii principali pentru progresare sunt dupa cum scimu cu totii — averea spirituala, séu cultur'a morala si intelectuala si averea materiala séu banii si posesiunile. Asiu abusa prea multu de patienti'a dvóstra, déca asi tractá ambele aceste obiecte. Deci cá se nu fiu prea lungu, me voiu marginí a vorbí numai despre averea materiala, cá-ci despre midiulócele pentru cultur'a spirituala s'a vorbitu si scrisu de mai multe ori.

Domniloru! Omulu este avisatu a ambla dupa bani si avere; in prim'a linia, spre a-si procurá midiulócele neaparutu trebuintiöse pentru subsistentia: nutrimente, imbracaminte, locuintia etc. Trebuintiele cele mai neaparate odata satisfacute, omulu incepe a cugetá mai departe. Invetia a cunósce puterea baniloru, a sci, cá banii si averea i póte procurá comoditate, placeri si bucurii, ei usiuredia lupta de existintia, avantagie, care unu individuu ce nu dispune de averi, nu le póte avea. Acésta este o incuragiare si incitatie destulu de mare, pentru-cá elu se alerge neincetatu dupa bani, se se ocupe di si nópte, ba chiaru si in somnu cu ei, se-i adóre cá pre unu idolu. Midiulócele spre a castiga avere sunt pe catu de multe, pe atatu de diferite, si mintea omenésca din di in di nascocesce midiulóce noua spre asi agonisí mai iute si mai usioru averi. Multi si dintre romani cauta averi, dar nu cauta midiulócele corespunditóre spre asi agonisí acestea mai usioru. Ba 'mi vine a dice cá fórte multi romani, séu din cauza, cá in tempurile trecute au fostu subjugati, séu fiindu-cá nu li s'au esplicatu s. evangelia de ajunsu, au invetiatu in rob'i'a loru séu dela biserica se se multiemésca cum se afla, se rabde, si chiar se despretiúesca averea cá pre unu mamonu. Asia si trebuie, candu averea este unu midiulocu reu, cá la fiulu celu ratacitu; inse candu este unu midiulocu pentru progresare, atunci ea este de recomandat, ba este neaparatu de lipsa.

Noi aci nu tractamu despre averea agonisita pe

cali rele, ci despre averea agonisita prin munca, cu sudórea fetei.

Domniloru! averea unui poporu, abstragendu dela facultatile lui spirituali, dela cultur'a lui intelectuala si morala, care fara dubietate este tesaurulu lui celu mai mare, consta din posesiuni, din provisiuni de produse si marfuri, in fine din bani gata.

Déca cautamu acestea la poporulu romanu din Austro-Ungari'a, cu parere de reu trebuie se constatamu, cá nu aflamu nici posesiuni mari, nici produse, nici marfuri multe si mai pucini bani gata. Cu do-rere suntemu siliti dar' a recunósce, cá poporulu romanu in majoritatea lui este seracu si dupa circumstarile presinte, credu, cá cu totii ne tememu se nu ajunga la prapastia. De acést'a datori'a nóstra cea mai sacra este se ne interesamu cu totu de-adinsulu celu pucinu pentru viitoriu ai recomandá midiulóce, spre alu scapá din ghiarele unui monstru cumplitu de lipsa si fómete. Scimu cu totii, d-loru, cu cate greutati si piedeci are se se lupte chiaru si omulu celu mai inteliginte, pana a ajunge la scopu, neavendu avere si midiulóce; cate obstacule va intimpiná deci unu individuu, caruia i lipsesce pre langa avere si sciinti'a? Candu poporulu nostru se va bucurá de óre-care bunastare, fiti siguri cá elu va progresá mai repede si in cultura. Romanulu incetandu de a mai fi espusu lipseloru, necasuriloru si fómiei, si incependu a gustá si elu hrana sanatósá si a locu mai comodu, va incepe a cugetá si la innobilarea spiritului seu, la desvoltarea facultatiloru sale, va fi mai consciu de nationalitatea sa. Lucrandu noi in directiunea acésta adeca eruendu midiulóce pentru ameliorarea bunastarii poporului nostru, vomu face totu-deodata unu serviciu basericii si scólei, care se ocupa de cultivarea spiritului poporului nostru. Vomu face pe poporu se cunósca si se folosésca drepturile sale politice. Ii vomu cascigá astu-feliu libertate, „cá-ci ómenii nu devinu liberi decatu muncindu, sciendu se intrebuintieze facultatile loru, nu devinu liberi, decatu in proportiune cu acésta desvoltare. Amicii poporului si ai libertatii dara suntu aceia, carii cauta si arata poporului midiulócele pentru de alu face se devii productivu, se devii avutu, atatu materialmente catu si spiritualmente.“ Spre a afla atari midiulóce pentru poporulu nostru, n'avemu a face alt'a, decatu a ne luá de modelu pre acele popóre, cari in diu'a de astadi escelédia prin bunastarea loru materiale si a studiá modulu cum a ajunsu elu la acést'a bunastare, si fazele prin care a trecut. Facundu acést'a ne vomu delinia unu planu, pe care urmandu'lu strictu, fara a fortia lucrulu si a face salturi mortale, vomu ajunge siguru la tient'a defipta.

Dreptu acesta ve rogu pentru indulgintia spre a exprimá cateva cuvinte specialu despre unele midiulóce cu cari aru potea poporulu nostru romanu ajunge la avere.

Midiulócele principale, cari contribuescu mai multu

la ameliorarea averei materiale a ori carui popor, sunt economi'a rurala, comerciulu si industri'a.

I.

Economi'a rurala se ocupa pe de-o parte cu cultivarea plantelor s. e. a bucatelor, a pomilor, a gradinilor, a arborilor, etc.; pe de alta parte cu economi'a de vite. Economi'a rurale este profesiunea cea mai inportanta la tóte popórale cultivate. Prosperarea ei conditionéda bunastarea poporului. Prin ea devine unu popor independente din afara si se consolidéda in laintru, pentru-cà elu insusi isi produce necesariile. Ea ocupa immediatu mai multu de diumetate din poporatiune si celalaltu restu este mediatu ocupatu prelucrandu mai departe productele brute séu negociandu-le.

Mai alesu se potu afirmá tóte acestea in specialu despre partile principale ale economiei rurale, despre agricultur'a si economi'a de vite. Agricultur'a este pentru tóte popórale cultivate isvorulu principalu de subsistentia. Popórale din vechime recunoscendu acést'a, onorau pe fondatorii si inaintatorii agriculturii cá pre diei. Astu-feliu egiptenii pe Osiris, grecii pre Cerere, romanii pe Saturnu. Nu mai pucinu inportanta este economi'a de vite. „Ea si cu plugari'a suntu cele doue ugere ale statului.“

Domniloru! Au fostu unu tempu, candu chiaru in Europ'a ómenii cari se ocupau cu plugaria si economia de vite, erau despretiuti. Adi cunósce intrég'a Europa insemnatatea acestoru profesiuni. Omeni studiati si in prim'a linia guvernele se ocupa mereu cá se aduca la perfectiune aceste doue profesiuni. Cauta si inventéda pe di ce mergemu sisteme si instrumente mai perfecte, spre a lucra rationale pamentulu, pentru cá pe deoparte acesta se aduca roduri mai abundante, ér pe de alta parte se nu'si pérda puterea productiva. Nisuescu a lucra nu numai mecanice, ci a aplica si sciinti'a, ca-ci numai cunoscendu agricultorulu acuratu puterile naturei, póte spera cá va primi remuneratiune pentru munc'a si ostenéla sa.

Poporulu nostru romanu si in privinti'a acésta se afla in desavantagiu mare mai antaiu, fiinduca partea cea mai mare posede locuri, care din caus'a positiunii loru inoportune seu a calitatii pamentului nu sunt tare róditóre; ér dupa acést'a fiinduca nici mic'a productivitate nu o sciu folosi, nesciindu se lucre pamentulu rationalu, neingrigindulu si ne nutriendulu corespundietoriu, astu-feliu in catu acést'a nu'i aduce nici hran'a neaparatu trebuintiósa, si este avisatu a spesa nu numai pentru celelalte necesitati, ci a 'si da banii si pentru cereale. In privinti'a acést'a eata ce scrie unu economistu romanu: „Voi economii de pamentu, care cereti mereu, cá pamentulu sa ve dea roduri din destulu, ce dati voi pamentului, pentru-cà se ve póta da elu? 'Lu hraniti voi? Observati cá nu? Nu dati pamentului nici odichna, nici repausu, nici nutrimentu si nici cultura. Nu 'lu lucrati

bine, nu cautati inventiunile noue. Ve multiamiti alu sgariá, a aruncá semintie si a astepta se secerati roduri inbelsiugate. Acestea nu vinu fara a fi hranitu si cultivatu. Asociati-ve, consultati si esaminati ce e de facutu, ca se aiba munc'a vóstra sporiu“.

Unde avemu noi asociatiuni mari si cercuali, cumu le aflamu la alte natiuni culte, care se lucre in directiunea acésta? Locurile si gradinele nóstre in mare parte sunt paraginite. Ce venituri ne aducu noue gradinile cu feluritele loru verdetiuri, si póme? Unde avemu noi premii pentru cei ce esceléda prin cultivarea esemplaria a pamentului?

Acestea pre la noi sunt lucruri inca necunoscute. Avemu dar si ací unu terenu de activitate destulu de mare. Trebuie se ne ingrigimu, cá poporulu nostru se invetie cu incetulu a lucra si elu pamentulu mai rationalu, a aplica si elu sisteme mai practice si instrumente mai perfecte. Mai de parte trebuie se ne asociamu, pentru-cà contribuindu la olalta se formamu capitalu disponibilu, spre a ajutara pe tieranulu romanu in timpuri grele, in ani rei, in vremuri de fómete, candu elu este silitu asi zalogi si puçinele locuri. Capetandu elu in atari timpuri inprumuturi dela noi, nu va fi necesitatu a le zalogi la streini, de unde nu le mai pote elibera. Esemple de acestea cunosceti d-vóstra de ajunsu si nu le mai amintescu. Observediu numai, ca in modulu acést'a au trecut multe posesiuni romane in manile streiniloru.

Economiloru nostrii de vite inca avemu se le recomandamu mijlóce spre a poté cresce si avea vite mari si frumoše, ca-ci si in directiunea acést'a suntemu inapoi. Eata cum scrie si in privinti'a acésta susucitatulu economistu: „Cugetati voi, cá e de lipsa se se nobiledie vitele si rasele nóstre? Sciti voi cumu trebuie a se cresce si nutri? Vreti voi se aveti in loculu vitelor, ce vedeti ca scadu, suntu mici si degeneréza, vreti voi se aveti in loculu loru vite mari si frumoše, se aveti pretiu bunu pe ele si lapte cu indestulare? Déca vreti acést'a, ingrigiti bine de ele, consultati si adoptati rase, dela care se aveti mai multu folosu.“

In fine trebuie se delaturamu inca o plaga ce chinuesce poporulu nostru; trebuie se-lu invetiamu se-si asigure productele si bunurile, cá-ci elu nu cunósce insemnatatea acelor institute salutarie. Sara-ci'a ce i provine de multe ori din caus'a unor intemplari elementarie, din caus'a focului, a grindinei si a potópeloru, o escusa elu in multe locuri, mangaindu-se, cá „astu-feliu i a fostu scrisu,“ cá „a fostu biciulu lui Dumnedieu“ si alte de asemenea. Asecurandu-se elu va primí in astu-feliu de casuri desdaunare si va delaturá tóte lipsele si necasurile, ce este silitu a le suportá din caus'a ignorantiei sale.

II

Am citatu cá alu doilea midiulocu pentru ameliorarea bunastarii poporului nostru comerciulu. O

mare parte dintre Romani cumpera si schimba produse si vite, impórta si espórta obiecte. In Transilvani'a Brasiovulu a fostu si este si acum cetatea romanésca de negociu. Cu tóte acestea cu mare dorere trebuie se constatamu, ca si aci n'am progresatu. Comerziulu romanu pucinu cáta a fostu in Transilvani'a au obositu, pentru-ca cei ce l'au purtatu n'au prevediutu ce reforme va luá negociulu, n'au observatu modulu, cum concurédia strainii, n'au intielesu neaparat'a necesitate a asociatiuniloru.

Multe inventiuni si din acestea mai cu séma aplicarea vaporului au avutu o influintia forte mare asupra negociului usiurandu productiunea obiectelor, ce le usitédia omulu pentru trebuintiele sale si pentru comoditate. O influintia mai totu atátu de mare asupra negociului a avutu comunicatiunea rapede si eftina, a calii ferate ce s'a introdusu de cateva decenii. Ambii acesti factori contribuirea fórte multu la inflorirea negociului, care 'si luá acum unu aventu insemnatu. Raporturile statistice constatédia, cá negociulu Engliterei a crescutu in restempu de 18 ani adeca dela 1842—1860 cu 234 procente, negociulu Franciei totu in acelasi intervalu cu 169 %, alu Belgiei cu 274% si alu Statelorunite in America cu 247%. Astu feliu de rezultate nu le gasimu in nici o epoca in istoria. Inportulu si esportulu din tieri straine s'a usiuratu multu, si acést'a a causatu o vendiare si unu schimbu mai vivace alu obiectelor intre membrii unui poporu si intre diferitele natiuni; a maritu astu-feliu concurenti'a si-a pusu cápitaluri mai mari in jocu. Comerciantii romani relativu mai pucinu desvoltati decâtu ómenii, cu carii au venitu in atingere, nefindu atatu de rafinati si esperti, si ne dispunendu de capitale atatu de insemnate cá concurentii loru straini, au fostu invinsi, a cadiutu victim'a strainiloru si acestia le-a ocupatu in trunele loculu. La decadinti'a loru a contribuitu multu lips'a de asociatiuni si de banci de creditu si multe alte gresieli neinsemnate la aparintia, dar de urmari fórte grave, pre care din cauza, cá se nu ve molestezu, le voiu omite. Astu-feliu numerulu comerciantiloru romani care a fostu multu mai mare, s'au impucinatu, strainii le au ocupatu loculu.

Si in directiunea acést'a daru trebuie se ne in-cordamu, cá se reparamu daunele ce le-amu avutu. Cá remedii — dupa parerea mea, suntu de recoman-datu in prim'a linia asociatiunile, cá-ci noi Romanii carii dispunemu de midiulóce fórte neinsemnate, nu-mai contribuindu cu totii la olata vomu potea se ne consolidamu astu-feliu, incatu se potemu fi siguri cá in lupt'a ce o vomu incepe de nou cu concurentii nostrii nu vomu fi celu pucinu nimiciti. Mai departe este a se recomandá cu totu deadinsulu, a ne ingrigi pentru o generatiune pregatita pentru comerciulu, o generatiune care se creasca seriosu si se se apuce seriosu de lucru, astu-feliu incatu se fimu siguri ca urmasii nostrii, voru fi apti a luptá cu concurentii. In fine o pregatire buna pentru comerciulu, este a in-

demná pe tieranii nostrii se se apuce si ei de spe-cula, de specul'a ce o vedemu si la straini, se spe-culeze cu oue, pui, pesci, bucate, vinu, peli, lana, lemne etc. Astu-feliu va face elu o praxa si este de speratu, cá dupa cati-va ani, va scí se lucredie si cu midiulóce mai mari. Tempulu liberu mai cu séma érn'a, candu elu neavendu de lucru petrece diu'a intréga in carciuma, 'lu póte tolosi fórte bine in acestu modu.

Doue midiulóce amu amintitu pana acumu, prin care s'aru potea ameliorá starea poporului nostru: economi'a rurala si comerciulu. Déca vomu invatiá pe poporulu nostru a le portá cu ratiune si déca 'lu vomu dedá la economisare, atunci i potemu garantá, cá 'si va ajunge scopulu.

Midiulócele amintite suntu sigure, daru drumulu spre a ajunge astu-feliu la avere este lungu. Piedec'a cea mai mare este si aci lips'a de bani, cá-ci scimu cu totii, cá la economia cá si la comerciulu pucina tréba faci, déca n'ai capitalu. Unu economu, care dispune de óre-care capitalu nu se multimesce nu-mai cu producerea productelor brute, ci incepe a le prelucrá, cá se le vendia cu pretiu mai bunu, in-cepe a impreuná o profesiune cu alt'a. Spre a aduce cateva esemple voiu citá producerea de laptarii, pro-ducerea de sementia de inu si rapitia si fabricarea loru in uleiu, producerea de ordiu, malta (slad) si fabricarea acestora in bere, producerea de tabacu si fabricarea lui, producerea de napi si sfecte si fabri-carea loru in zahar, producerea de var, caramidi, tigle etc. Totu asemenea unu comerciantu ce dispune de capitaluri insemnate 'si edifica fabrici spre asi pro-duce insusi obiectele, cu care negociadia; elu com-binédia astu-feliu profesiunea comerciantului cu a fa-bricantului. La poporulu nostru de-ocamdata o astu-feliu de lucrare en gros este la fórte pucini posibila séu chiaru inposibila, tocmai fiindu-cá nu dispunemu de capitaluri.

Trebuie daru se cautamu mai antaiu unu altu midiulocu, care se ne procure mai iute avere cá apoi mergundu astu-feliu treptatu se potemu incepe a lu-crá si en gros.

Midiuloculu acest'a, pentru care voescu a pledá astadi mai cu zelu, suntu meseriile. Ele ne potu ameliorá mai iute si mai usioru starea nóstra mate-riale, ne potu ridicá védi'a nóstra nationale,

(Va urmá.)

Nr. 200, 1875.

Procesu verbale

luatu in siedinti'a estraordinaria a comitetului asociat. trans-tienuta in 24 Augustu c. n. 1875 sub presidiulu dlui vice-presiedinte Iacobu Bolog'a, fiendu de facia domnii membrii: Baronu Ursu, E. Macelariu, I. Hanni'a, Const. Stezariu, I. V. Rusu, Vis. Romanu, Z. Boiu, dr. D. Racuciu si I. Cretiu.

§ 117. Secretariulu II. perlege raportulu despre activitatea asociatiunei in decursulu an. 187⁴/₅. Luan-

duse la discușiune dein punctu în punctu acelu raportu, se adopta dein partea comitetului cu unele modificari respective întregiri.

§ 118. Comisiunea esmisa dein partea presi- diului, pentru scontrarea si esaminarea starei cassei asociatiunei, si presentéza raportulu prin referentele seu Ioane Cretiu.

Comisiunea amentita arata, cum-cà cercetandu chartiele de valóre ale asociatiunei si combinandu-le cu diariile portate de dn. cassariu, le-a aflatu tóte in consonantia, prin urmare in ordinea receruta. (Nr. prot. 198, 1875.)

Se iá spre scientia.

§ 119. Dn. cassariu perlege raportulu seu de- spre starea averei asociatiunei pre anulu 187⁴/₅.

Se iá spre scientia cu aprobare.

§ 120. D. dr. Dem. Racuciu raportéza in caus'a provocarei emise catra asociatiune dein partea ofi- ciului perceptorale regiu dein Abrudu, prin carea acelu oficiu perceptorale pretende, cá asociatiunea se solvéscá dupa fondatiunea facuta de repausatulu Ioanu Alesandru Iancu fostu parochu in Vidr'a de susu, sum'a de 228 fl. Dlu referente arata, cà dupa te- norea testamentului respectivu p. 1. averea remasa de testatore are se tréca in usufructulu veduvei ace- luia, si numai dupa mórtea veduvei are se se pre- faca in fundatiune de stipendia, carea cá atare are se se administredie separatu de averea asociatiunei, prin urmare asociatiunea nu devine nici atunci pro- prietariu, ci numai administratoriu alu acelei fonda- tiuni. De aceea amentitulu referinte afla cu dreptu si dupa lege, cà si pretensele competentie procentuali, se se esolveze dein averea remasa de testatore, éru nu dein midiulócele asociatiunei.

Deci propune, cá comitetulu aratandu in sensulu indigitatu adeverat'a stare a lucrului, se faca pasi la respectiv'a directiune financiaria, cá aceeasi, se dispuna, cá pretensele competentie procentuali se se esolveze din mass'a remasa de testatorele cestiunatu, carea se afla in usufructulu veduvei aceluia.

Propunerea se primesce cu unanimitate, si se redica la valóre de concludu.

§ 121. Comisiunea esmisa in siedinti'a comi- tetului dein 3. Augustu a. c. § 106., pentru proiec- tarea bugetului preliminaru pentru anulu asociatiunei 187⁵/₆ prin referintele seu Ioanu Cretiu, isi presen- téza raportulu respective propunerile sale.

Numit'a comisiune arata, cà dens'a avendu in vedere § 26 dein statute, si-a luatú de basa la pro- iectarea bugetului sum'a disponibila, carea dupa con- spectulu cassei dein 21. Augustu a. c. face 4548 fl. 19 cr. Prin urmare, pre bas'a indigitata proiectéza cá se se accepte in bugetulu anului viitoriu urmató riele positiuni:

- 1) Remuneratiunea secretariului I. cá re- dactore alu fóiiei asoc. cu 400 fl.
- 2) Remuneratiunea secret. II. 300 „
- 3) „ cassariului cu 200 „

- 4) Remuneratiunea bibliotecariului cu 50 „
- 5) Spesele cancelariei cu 150 „
- 6) Pentru unu scriitoriu in cancelari'a asoc. 150 „
- 7) Chiri'a pentru localitatea cancelariei cu 100 „
- 8) Pentru biblioteca 60 „
- 9) Spese extraordinarie cu 100 „
- 10) Doue stipendia pentru doi ascultatori de tehnica à 500 fl. 1000 „
- 11) Doue stipendia pentru doi realisti, au comercialisti à 60 fl. 120 „
- 12) Unu stipendiu pentru unu gimnasistu din comitatulu Dobacei cu 60 „
- 13) Unu stipendiu pentru unu gimnasistu din fondatiunea Nic. Marinoviciu senior cu 60 „
- 14) Doue stipendia pentru doi ascultatori de pedagogia in patria à cate 70 fl. 140 „
- 15) Pentru sodali cualificati de a se face ma- iestrii si pentru invetiacei 400 „
- 16) Doue ajutória pentru douè scóle roma- nesci in patria à 200 fl. 400 „
- 17) Subventiunea la fói'a asoc. 708 „
- 18) Pentru servitoriulu cancelariei 150 „

Sum'a 4548 fl.

Presidiulu pune mai antaiu la desbatere gene- rale amentitulu proiectu, carele se adopta in gene- ralu cu unanimitate de basa a desbaterei speciali.

Dupa aceea amentitulu proiectu se iá la desba- tere speciale din positiune in positiune.

- a) La posit. I. relativa la remuneratiunea secre- tariului I., cá redactore alu fóiiei, in nexu cu posit. 17) relativa la subventionarea fóiiei asociatiunei.

D. dr. Racuciu face urmatórea propunere.

Avendu in vedere:

1) cá tói'a „Transilvani'a“ dela fundarea ei pana adi in totu anulu a avutu in urmare unu deficitu considerabilu, carele adi se suie deja la mai multe mii fl. si care prin urmare nu stà in nici o propor- tiune cu fondulu si venitele modeste ale asociatiunei;

2) cá materiile tractate, produse si reproduse de Transilvani'a, in ori si care din diariile romane patriotice se potú publicá, fora a causá atatea spese fondului asociatiunei, propunu. cà comitetulu se re- comende adunarei gener. sistarea edarei „Transilva- niei“ pana la alte tempuri mai favorabile si cá ur- mare propunu stergerea din erogatele bugetului pri- vitórie: a) La spesele fóiiei „Transilvani'a“ sub Nr. prot. 17) cu 708 fl. b) La remuneratiunea secret. I., alu asoc. sub Nr. 1. cu 400 fl. Acesta propunere da anse la discușiuni serióse, cu care ocașiune pledara contra primirei aceleia, membrii: Boiu, Romanu, Rusu, Macelariu, aratandu necesitatea si importantia cestiu- natei foi. In fine presidiulu submite propunerea dlui dr. Racuciu la votu, carea cade, fiindu spriginita numai priu votulu propunetoriului, prin urmare se adopta cu majoritate de 8 voturi, contra unulu, propunerea comisiunei bugetarie. c) Positiunile 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 si 9 din propunerile comisiunei bugetarie, se pri-

mescu cu unanimitate. d) Venindu la discussiune pos. 10) din proiectul comisiunii, relativa la 2 stipendia de cate 500 fl. pentru doi ascultatori de tehnica dlu protopresbiteru I. Hanni'a propune, ca de-ore-ce aceste stipendia nu s'au potutu redica macaru celu pucinu la 600 fl., ca numai asia s'aru potea ajutat stipendiatii, amesuratu impregiarariloru actuali, se remana si pre anulu viitoriu, cumu a fostu in anulu espiratu adeca: totu de cate 400 fl. si din restulu de 200 fl. se se creeze doue stipendia de cate 100 fl. pentru doi elevi, carii voru studiá la scólele de agricultura in patria. Dupa-ce in decursulu discussiunei s'a facutu reflectsiunea, ca mai suntu alte positiuni, dein cari dor s'aru potea crea stipendiale proiectate. D. propunetoriu recede dela propunere si-si reserva a o face la alte positiuni. Astu-feliu posit. 10) se primesce conformu propunerei comisiunii respective. e) Positiunile 11, 12 si 13 din proiectulu comisiunii se primescu cu unanimitate. f) Punendu-se la discussiune pos. 14) relativa la crearea aloru 2 stipendia de cate 70 fl. pentru doi ascultatori de pedagogia, dlu dr. Racuciu propune, ca in loculu acestoru stipendia, din sum'a obvenitoria se se faca unu stipendiu de 140 fl. pentru unu juristu in patria.

Dlu Romanu, sulevandu propunerea dlui protop. Hanni'a dela posit. 10) opinéza, ca stipendiale amenite se se destine pentru doi elevi dela scólele de agricultura. In nexu cu acest'a secret. II. opinéza, ca s'aru poté ajunge ambe scopurile, deca dein posit. urmatória 15 relativa la ajutoriale pentru sodalii si invetiaceii de meseria, s'aru subtrage o mica suma si astu feliu dein acést'a si dein sum'a indigitata in posit. 14) s'aru potea crea 2 stipendia de cate 60 fl. pentru doi ascultatori de pedagogia si alte 2 érași de cate 60 fl. pentru doi elevi dela scólele de agricultura. Acésta opiniune este spriginita si de dn. membru Z. Boiu.

In fine punenduse la votu propunerea dlui dr. Racuciu, aceea remane in minoritate (1 votu) si se primesce cu majoritate de 8 voturi contra unulu propunerea dlui Hanni'a, sulevata aici de Dlu Romanu, carele adopta modalitatea propusa de secret. II. ca adaosu la propunerea sa.

g) Punenduse la discussiune posit. 16. din proiectulu comisiunii, dlu protop. Hanni'a propune, ca in locu de doue ajutoria de cate 200 fl. pentru ajutorarea a doue scoli romanesci, se se faca patru ajutoria de cate 100 fl. pentru ajutorarea a patru scoli.

Aceasta propunere se primesce cu unanimitate.

h) Posit. 17 si 18 din proiectulu comisiunii bugetarie se primesce cu unanimitate.

Astu-feliu bugetulu preliminaru pentru an. asociatiunei 1875^{5/6} proiectatu de comitetu in sensulu conclusiuniloru precedente, contine nrmatóriele posit.

1) Remuneratiunea secret. I. cá redactore alu foiei cu	400 fl.
2) Remuneratiunea secret. II. cu	300 „
3) „ cassariului cu	200 „

4) Remuneratiunea bibliotecariului	50 „
5) Spesele cancelariei.	150 „
6) Pentru unu scriitoriu in cancelaria	150 „
7) Chiri'a pentru localitatea cancelariei cu	100 „
8) Pentru biblioteca cu	60 „
9) Spese extraordinarie	100 „
10) Doue stipendia pentru doi ascultatori de tehnica á 500 fl.	1000 „
11) Doue stipendia pentru doi realisti ori comercialisti a 60 fl.	120 „
12) Unu stipendiu pentru unu gimnasistu din comitatnlu Dobacei	60 „
13) Unu stipendiu pentru unu gimnasistu din fondat. N. Marinovicu. sen. cu	60 „
14) Doue stipendia pentru doi ascultatori de pedagogia in patria a 60 fl.	120 „
15) Doue stipendia pentru doi elevi dela scólele de agricultura in patria a 60 fl.	120 „
16) Ajutória pentru sodalii si invet. de meseria	320 „
17) Patru ajutoria pentru 4 scóle romanesci in patria a 100 fl.	400 „
18) Subventiune pentru edarea foiei asoc.	708 „
19) Pentru servitoriulu cancelariei	150 „

Sum'a totale 4548 fl.

§ 122. Secretariulu II. propune, ca comitetulu se recomende in considerarea adunarei gen. a conto venituriloru dela aceeași, pre catu va fi posibilu, acceptarea urmatórieloru positiuni: a) Escrierea unui premiu corespondietoriu pentru elaborarea celei mai bune carti din 1784. b) Escrierea altui premiu corespondietoriu pentru elaborarea celei mai bune gramatece germano-romane pentru oficieri, cumu si pentru cea mai buna traducere a noului regulamentu militaru. c) Crearea unui stipendiu pentru unu teneru de talentu, carele va studiá art'a musicala. d) Unu cuantu corespondietoriu pentru tiparirea opului: Viti'a cultivata de I. Chitu.

Propunerea se primesce.

§ 123. Dlu bibliotecariu I. Cretin perlege raportulu seu despre starea bibliotecei asociatiunei.

Se ia spre scientia cu acea observare, ca acelu raportu in privinti'a materiale si formale se se conformeze dupa indigitarile propuse de dn. Romanu, si adoptate din partea comitetului.

§ 124. La propunerea secret. II. pentru oficialii, cari voru participá la proxim'a adunare gener. tiena la Reghinu in 29 Augustu a. c.

Se asemnéza la cass'a asociatiunei: un'a anteci-patiune de 50 fl. cá spese de drumu, prelunga com-putu asternendu la tempulu seu.

Verificarea acestui procesu verbale se concrede dloru membrii: Baronu Ursu, Macellariu si Hanni'a. Sibiiu datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a mp.	Ioane. V. Rusu mp
vice-presiedinte.	secret. II.

S'a perlesu si verificatu Sibiiu 25 Aug. 1875.
Ursu mp. I. Hanui'a mp. E. Macellariu mp.